

Ekologiskt – bäst i alla lägen?

Ekologiskt lantbruk uppstod som en reaktion mot de miljöproblem som uppstod som en konsekvens av bland annat storskalig användning av mineralgödsel och bekämpningsmedel och mot industriell djurhållning med dålig djurvelfärd.

Ekologisk mat som säljs inom EU måste produceras i enlighet med det gemensamma regelverk som är utarbetat inom unionen. Utöver detta regelverk finns en rad frivilliga märkningar. I Sverige finns certifiering enligt KRAV, som har ytterligare regler. Regelverken bygger på ett antal principer, som att undvika naturfrämmande ämnen, att bygga produktionen på mer lokala kretslopp och att djuren ska få möjlighet att bete sig naturligt. Ungefär 17 procent av jordbruksarealen i Sverige brukas nu ekologiskt. Globalt är andelen betydligt mindre.

Idag pågår **intensiv forskning** för att vidareutveckla den ekologiska matproduktionen och för att utvärdera om den lever upp till sina målsättningar.

Kan all mat bli ekologisk?

I princip kan all mat produceras enligt det ekologiska regelverket, men vissa grödor ger mycket mindre skörd då de odlas ekologiskt.

En snabb hundra procentig övergång till ekologisk produktion enligt dagens regelverk är dock inte särskilt realistisk och troligtvis inte heller det som är mest hållbart på sikt. Det återstår många frågor att lösa för att ställa om till en hållbar matproduktion för jordens växande befolkning. Det kan exempelvis behövas en noggrant avvägd användning av små mängder mineralgödsel och kemiska bekämpningsmedel för att klara grödornas näringsförsörjning och skydda de mest känsliga grödorna mot skadedjur, sjukdomar och ogräs.

Är ekologiskt lantbruk bättre för miljön?

När det gäller **klimat** och **översködning** finns inga stora generella skillnader mellan ekologiskt och konventionellt producerad mat. Det varierar mellan olika produkter, platser och produktionssystem. Att äta mindre mängd kött och att inte kasta mat är viktigare för dessa miljöaspekter.

Eftersom kemiska bekämpningsmedel inte används i ekologisk odling minskar ekologiskt lantbruk **spredningen av miljögifter** i naturen. Användningen av kemiska bekämpningsmedel är även ett allvarligt **arbetsmiljöproblem** som orsakar hälsoproblem och även dödsfall på många håll i världen.

Ekologiskt lantbruk är generellt mer fördelaktigt för **biologisk mångfald**.

Är ekologisk mat nyttigare än "vanlig" mat?

Det är oklart om ekologisk mat är bättre för hälsan. Det finns två tänkbara anledningar varför ekologisk mat skulle vara mer hälsosam: skillnader i innehåll av näringsämnen mellan ekologiskt och konventionellt producerad mat, samt bekämpningsmedelsrester i konventionellt producerad mat. I båda fallen finns det intressanta initiala forskningsresultat som visar att ekologisk mat kan vara fördelaktigt men än är det för tidigt att säga om skillnaden är stor eller liten.

Det finns gränsvärden för bekämpningsmedelsrester och all mat i Sverige testas med stickprovskontroller för att se till att det inte är hälsovådliga nivåer. Men ett problem är här att det saknas standardiserade tester för hormonstörande effekter, som särskilt foster och små barn kan vara känsliga för.

Räcker maten till alla?

Det råder inte matbrist i världen i dag. Det produceras mat som räcker mer än väl för att föda världen. Människor svälter av andra skäl, till exempel fattigdom och krig. Fattigdomen är främst en politisk fråga och påverkas inte av om vi odlar ekologiskt eller inte.

En stor andel av det som odlas idag går till djurfoder och livsmedel med "tomma" kalorier. Minskar vi köttkonsumtionen och äter mer vegetabilier skulle därmed marken räcka till att producera mer mat.

Svinnet är omfattande i hela livsmedelskedjan.

Finns fler skäl att välja ekologisk mat?

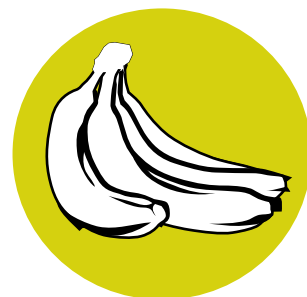
Att handla ekologisk mat möjliggör ett alternativ till det konventionella lantbruket som vi kan lära oss av. De begränsningar som regelverken medför i det ekologiska lantbruket föder nya idéer och innovationer. Till exempel utvecklas nya metoder för att odla utan bekämpningsmedel och för att föda upp djur på foder som odlas lokalt.

Det ekologiska lantbruket är även mer ambitiöst när det gäller att djuren ska trivas.

Vilka ekologiska matvaror gör störst skillnad?

I många länder utanför EU använder man sig av mycket mer och farligare bekämpningsmedel än vad vi gör här. Så produkter som kaffe, te och bananer är det stor vits att köpa ekoodlade. Ekologiskt nötkött kommer från djur som i större utsträckning betar ute i hagmarker, vilket är bra för då utnyttjas och bevaras dessa marker som är rika på många hotade arter.

Det finns en hel del konventionella produkter som produceras med liten användning av bekämpningsmedel och i system med låg miljöbelastning, exempelvis svenska tomater. Men att veta vilka är svårt eller omöjligt som konsument.

EPOK – Centrum för ekologisk produktion och konsumtion vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) arbetar med kunskapsförmedling och kommunikation samt initiering och samordning av forskning och utbildning om ekologiskt lantbruk och ekologisk mat.

Kontakt: maria.wivstad@slu.se.

Text & layout: EPOK/SLU. Illustrationer: Fredrik Saarkoppel, Kobolt Media AB.

Uppsala 2016-08-19.

www.slu.se/epok

Sveriges lantbruksuniversitet
Huvudorter är Alnarp, Skara, Umeå och Uppsala.
Tel: 018-67 10 00 • www.slu.se • Org nr: 202100-2817